

Stanovisko Výboru regionů Strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu

(2013/C 356/07)

VÝBOR REGIONŮ

- uznává, že důsledky dopadu globální změny klimatu by mohly být stejně závažné jako místní dopad na některá evropská města a regiony, a proto se domnívá, že strategie přizpůsobení musí mít širší zaměření, a ne pouze na EU;
- domnívá se, že zelená infrastruktura poskytuje tradiční možnost „nenákladného řešení, které je z hlediska přizpůsobení se dobrou volbou“, což pomůže zvýšit odolnost městských oblastí;
- velmi se obává dopadů změny klimatu na zemědělskou, lesnickou či rybolovnou produkci;
- prohlašuje, že je ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu třeba věnovat větší pozornost pokroku v přizpůsobení na místní úrovni, kde bývají důsledky nejvíce patrné a kde lze nejrychleji učinit odpovídající protipatření;
- zastává názor, že klíčem k uplatňování reakcí z hlediska přizpůsobení na místní úrovni je financování; uznává význam místních a regionálních sítí při propagaci opatření v oblasti přizpůsobování a vyslovuje se pro to, aby byly tyto sítě náležitě finančně podporovány z prostředků EU. Nedoporučuje však zřídit nový orgán ani přijmout dobrovolný závazek v oblasti přizpůsobování, jak se navrhuje ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu, neboť by to způsobilo duplikace, zmatlo účastníky a mohly by se tak promarnit cenné zdroje. Současný Pakt starostů a primátorů by měl získat více prostředků a nově se zaměřit na oba aspekty politiky v oblasti klimatu, tj. na zmírnění změny klimatu i přizpůsobení se jí;
- závěrem konstatuje, že by se navrhovaný přezkum strategie v roce 2017 měl vzhledem k naléhavosti zaměřit nejen na pokrok dosažený v národních strategiích přizpůsobení a na to, zda bude v budoucnosti nutné přijmout právní předpisy, ale tento rok by měl být zároveň lhůtou k dosažení určitého počtu dílčích cílů při provádění na všech správních úrovních a Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu by měla provázet opatření na poradenství a podporu pro orgány na nižší než celostátní úrovni i pro členské státy při dosahování těchto dílčích cílů.

Zpravodaj	pan Neil SWANNICK (UK/SES), radní města Manchester
Odkaz	sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu COM(2013) 216 final

I. POLITICKÁ DOPORUČENÍ

VÝBOR REGIONŮ

1. oceňuje, že úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu, jejíž přijetí se očekává v roce 2015, bude zahrnovat nejen zmírnění, ale i přizpůsobení. Má-li být tato úmluva spravedlivá, je rozhodující budovat odolnost vůči změně klimatu, zejména v nejchudších a nejzranitelnějších zemích světa;

2. zdůrazňuje, že zmírňování změny klimatu je nejlepším způsobem preventivního řešení četných klíčových výzev v oblasti přizpůsobení a že čím silnější a ambicióznější budou opatření pro zmírnění změny klimatu, tím omezenější budou moci zůstat opatření pro přizpůsobení se této změně;

3. konstatuje, že dosažením nynější úrovně oxidu uhličitého v atmosféře ve výši 400 ppm svět překročil nebezpečný práh;

4. vyzývá vyjednavče EU, aby pokročili ve zvyšování ambicí a získali mezinárodní podporu pro tuto úmluvu, která jednoznačně znamená transformaci celosvětového energetického systému;

5. je si plně vědom skutečnosti, že mnoho rozvojových zemí je ohroženo pomalými procesy souvisejícími se změnou klimatu, například stoupáním hladiny moří a zvyšováním teplot, které ještě zvyšují riziko extrémních povětrnostních jevů a vážně ohrožují vyhlídky na dosažení celosvětového udržitelného rozvoje;

6. zdůrazňuje, že vodní zdroje jsou změnou klimatu zasaženy přímo a že hospodaření s těmito zdroji má dopad na ekosystémy, rostlinnou a živočišnou výrobu, socioekonomické aktivity a lidské zdraví;

7. vyzývá Radu a Komisi, aby ho zapojily nejen do prací na zmírňování změny klimatu, ale rovněž do technické práce

spojené s Nairobským pracovním programem zaměřeným na ekosystémově orientované přizpůsobení a biologickou rozmanitost;

Přizpůsobení se a odolnost

8. vítá zmínku o odolnosti ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu a její celkový cíl podpořit vývoj směrem k „Evropě odolné vůči změně klimatu“. Domnívá se, že označit přizpůsobení se změně klimatu za rozměr odolnosti je hodnotný přístup. Města se mohou zotavit z otřesů (klimatických či jiných) v městských systémech, pokud je základní odolnost vysoká, avšak mohou být i vážně oslabena, pokud je nízká;

9. považuje za zásadně důležité vytvořit vazbu mezi přizpůsobením se změně klimatu a orgány územní samosprávy příslušnými pro řízení rizika katastrof a nouzové plánování;

10. v souvislosti s odolností považuje přizpůsobení za:

— komplexní agendu zasahující do všech systémů, sektorů, územních úrovní a časových hledisek,

— prvek širší strategie nezbytné k budování odolnosti Evropy a jejích měst a regionů,

— proces určování a následného omezování rizik souvisejících s extrémními povětrnostními a klimatickými ohroženími, čímž klesá intenzita souvisejících otřesů;

11. má za to, že negativní dopady lze od změny klimatu očekávat i tam, kde byly připraveny důrazné reakce z hlediska přizpůsobení, a přestože cíl omezit oteplení na průměrný nárůst o 2 °C bude dodržen. Hlavní je získat vůči těmto jevům odolnost, a proto je používání výrazu „zvýšení odolnosti vůči změně klimatu“ vhodnější než „zajištění odolnosti vůči změně klimatu“;

12. uznává, že důsledky dopadu globální změny klimatu by mohly být stejně závažné jako místní dopad na některá evropská města a regiony v důsledku vlivu na globální logistické a dodavatelské řetězce, zajištění potravin a migraci (osob, rostlin, zvířat a nemocí). Proto se domnívá, že strategie přizpůsobení musí mít širší zaměření, a ne pouze na EU. Stejně jako se globálně podporuje rozvoj a spolupráce, potravin a energetika, by mělo být podporováno rovněž přizpůsobení se, vzhledem ke svým potenciálním rizikům a výhodám pro EU;

13. poukazuje na výzkumný orgán, který se zaměřuje na dopad změny klimatu na kulturní dědictví, a prohlašuje, že součástí strategie přizpůsobení by mělo být posouzení zranitelnosti historických pamětihodností – například budov, umění a archivů – vůči extrémním povětrnostním jevům a zhoršování životního prostředí;

14. domnívá se, že zelená infrastruktura poskytuje tradiční možnost „nenákladného řešení, které je z hlediska přizpůsobení se dobrou volbou“. To pomůže zvýšit odolnost městských oblastí díky zmírnění teploty zemského povrchu a omezení odtoku dešťové vody. Zásadní význam má přístup k přizpůsobení se vycházející z přírodních a městských systémů – například ekologické koridory překlenující administrativní hranice na podporu migrace divoké zvěře v měnícím se klimatickém prostředí. Proto je vhodné podporovat ekosystémy nebo zelenou infrastrukturu jakožto kritickou infrastrukturu;

15. zastává názor, že zdravé ekosystémy a bohatá biologická rozmanitost posílí odolnost místních a regionálních společenství vůči změně klimatu, a zdůrazňuje, že změnou klimatu jsou také ohroženy tyto systémy samy o sobě. Toto téma by mělo být důrazněji uznáno ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu, v národních strategiích pro přizpůsobení a v programech EU;

Přizpůsobení a hospodářská konkurenceschopnost

16. vítá, že se ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu dává do souvislosti přizpůsobení se ohrožením vyplývajícím z extrémních povětrnostních jevů a změny klimatu s udržením budoucí hospodářské prosperity Evropy, varuje však, že opatření podporující přizpůsobení v zájmu zachování růstu a konkurenceschopnosti nesmí být zaváděna na úkor sociálního blahobytu a zdraví;

17. je si vědom značných přímých nákladů spojených s povětrnostními a klimatickým ohrožením, jako jsou např.

škody na budovách a infrastruktuře. Proto by měly být podporovány takové reakce z hlediska přizpůsobení, které zahrnují jak modernizaci stávajících statků, tak i začlenění odolnosti do budoucích systémů, např. železničních tratí či bytové výstavby;

18. podotýká, že se pojišťovny mohou domnívat, že půda, budovy a infrastruktura ve městě či regionu nejsou dostatečně chráněny před rizikem změny klimatu, což se může projevit omezenou dostupností pojištění nebo vyššími náklady na pojistné krytí. Oblasti, které se s těmito obtížemi potýkají, mohou považovat dosažení svého úsilí v oblasti růstu za náročné a některé městské oblasti se mohou stát „nepojistitelnými“. Proto je třeba uvítat, že se o tomto tématu bude diskutovat na základě zelené knihy Komise o pojištění pro případ přírodních katastrof a člověkem způsobených katastrof;

19. je si vědom toho, že je důležité posoudit náklady spojené s dopady klimatických změn, tak aby bylo možné srovnat význam preventivních opatření v oblasti přizpůsobení. To by umožnilo lépe pochopit ekonomické možnosti přizpůsobení a náklady, jimž je možné se vyhnout. Hospodářské aspekty změny klimatu již byly rozebrány v tzv. Sternově zprávě. Měl by být podporován další výzkum v této oblasti, aby byl stimulován rozvoj obchodních případů v zájmu začlenění přizpůsobení do všech politik a strategií;

20. podporuje přístup „celého životního cyklu“ při posuzování nákladů a přínosů kapitálu k zajištění dlouhodobé návratnosti investic do odolnosti vůči změně klimatu. Mělo by se vyžadovat, aby byly do účtů a rejstříků rizik zahrnuty hospodářské, environmentální a sociální důsledky opatření a kapitálových investic, které nezohledňují změnu klimatu;

21. je toho názoru, že se strategie přizpůsobování musí přednostně zaměřit na riziko, že extrémní povětrnostní jevy a změna klimatu mohou narušit systémy infrastrukturních sítí. Povětrnostní nebo klimatické ohrožení, jakým je například ztráta transformační stanice či ústředny IKT, může mít nepříme důsledky nebo „dominový“ efekt v různých hospodářských odvětvích a službách;

22. konstatuje, že vazby mezi socioekonomickými systémy, změnou klimatu a infrastrukturou mohou vést ke změnám v cestovních preferencích nebo návycích při spotřebě energie, což může mít značný dopad na poptávku po službách infrastruktury a na jejich nabídku;

23. velmi se obává dopadů změny klimatu na zemědělskou, lesnickou či rybolovnou produkci, a žádá, aby evropské politiky věnované těmto otázkám přispěly k posílení odolnosti těchto nezbytných zdrojů primární výroby a ekosystémů, které tyto druhy výroby umožňují, vůči změně klimatu;

Cíl přizpůsobení

24. uznává nejistotu ohledně budoucích koncentrací skleníkových plynů v ovzduší a ohledně zvyšování teploty a dopadů, které s nimi souvisejí. Strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu se zaměřuje na přizpůsobení se důsledkům celosvětového oteplení o 2 °C. Současná věda i 4. hodnotící zpráva IPCC ⁽¹⁾ však ukazují, že stávající koncentrace v ovzduší (pokud zůstanou pouze nezměněny) způsobí větší oteplení než jen o 2 °C. V souladu se zásadou předběžné opatrnosti se proto zasazujeme o to, aby byla přijata opatření, která vyhoví potřebě přizpůsobit se předpokládaným vyšším budoucím teplotám;

Citlivost vůči ohrožením souvisejícím s extrémními povětrnostními jevy a změnou klimatu

25. vítá, že se Strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu zmiňuje o citlivosti jako o důležitém aspektu pochopení a přizpůsobení se změně klimatu. Omezení náchylnosti „receptorů“ (včetně občanů, infrastruktury a hospodářských odvětví) k újmám z rizika extrémních povětrnostních jevů a změny klimatu je hlavním cílem přizpůsobení;

26. podporuje přístup k přizpůsobení vycházející ze zranitelnosti, neboť:

— je metodologicky obtížné vypracovávat časově náročné a nákladné projekce změny klimatu na místní úrovni, zatímco údaje o faktorech ovlivňujících zranitelnost jsou obvykle snáz k dispozici. Přístup vycházející ze zranitelnosti umožňuje dosáhnout okamžitého pokroku v případech, že nejsou k dispozici podrobné místní projekce změny klimatu;

— Světová zdravotnická organizace konstatuje, že změna klimatu je největší výzvou pro veřejné zdraví v 21. století;

— nejohroženější skupiny, včetně starších osob, mladých lidí a sociálně a ekonomicky znevýhodněných osob, jsou mimořádně ohroženy extrémními povětrnostními jevy a změnou klimatu, neboť nemají prostředky ani přístup k pojištění. Přístup vycházející ze zranitelnosti podporuje začlenění aspektů zdraví a sociální spravedlnosti mezi důvody k přijetí opatření na přizpůsobení se změně klimatu;

27. domnívá se, že by Strategií EU pro přizpůsobení se změně klimatu prospělo, kdyby byly objasněny pojmy jako riziko, zranitelnost, vystavení či odolnost a uvedeny hlavní definice;

Víceúrovňová správa

28. konstatuje, že se Strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu zaměřuje na začlenění přizpůsobení do akcí EU a na vypracování národních strategií pro přizpůsobení, ale že nevěnuje tolik pozornosti podpoře členských států při regionálním a místním zakotvení přizpůsobení;

29. zdůrazňuje, že je třeba výslovněji uznat úlohu víceúrovňové správy v opatřeních na přizpůsobení se změně klimatu. To by pomohlo

— zvýšit povědomí o tom, že úloha v přizpůsobení a požadavky na něj se liší podle územní úrovně, na níž se uplatňují;

— lépe chápat odpovědnost za reakce z hlediska přizpůsobení na různých územních úrovních, například za správu strategických a místních hlavních silnic;

— rozpoznat důležitost přeshraničních aspektů přizpůsobení na úrovni členských států a regionů, například řízení povodňových rizik;

— podpořit přesunutí politik členských států v oblasti přizpůsobení na regionální a místní úroveň, na níž budou prováděny;

30. uznává, že národní strategie mohou poskytnout kvalitní přehled dopadů a rizik, budou však pochopitelně často postrádat regionálně a lokálně důležité aspekty a otázky;

31. zdůrazňuje, že by národní strategie přizpůsobení měly poskytnout vodítka pro správu, aby se podpořil regionální a místní proces přizpůsobení, a že by členské státy spolu s místními a regionálními orgány měly monitorovat vypracování a uskutečňování strategií přizpůsobení na regionální a místní úrovni. EU by při tom měla nápomocna v tom, jakým způsobem tyto úkoly provádět;

32. členské státy by měly být vybízeny k tomu, aby vytvářely sítě slučující zainteresované strany z řady nejrůznějších sektorů, jež se budou podílet na vypracování strategií přizpůsobení na všech územních úrovních;

⁽¹⁾ Mezivládní panel pro klimatické změny, hodnotící zpráva č. 4.

33. je přesvědčen o tom, že regionální strategie přizpůsobení mohou nejlépe poskytnout související informace, vyčlenit příslušné zdroje a poskytnout pokyny k podpoře místních akcí. Regiony a obce mohou rovněž poukázat na hlavní dopady změny klimatu, které jsou často regionálně specifické z důvodu odlišností typických pro oblasti jako jsou ostrovy, horské regiony, konurbace a pobřežní oblasti;

34. připouští, že správní struktury jednotlivých členských států odpovědné za místní provádění strategií se liší. Některé z nich – ne však všechny – mají příslušné regionální struktury pro plánování. VR je však přesvědčen, že je v každém případě nezbytný určitý rámec pro řízení přizpůsobení na nižší než celostátní úrovni, aby bylo možné přesouvat na místní úrovni příslušné investice, právní předpisy a politiky členských států;

35. prohlašuje, že je ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu třeba věnovat větší pozornost pokroku v přizpůsobení na místní úrovni, kde bývají důsledky nejvíce patrné a kde lze nejrychleji učinit odpovídající protipatření. Úspěšnost evropských opatření na přizpůsobení se změně klimatu bude poměřována tím, do jaké míry místní orgány připraví a uplatní reakce z hlediska přizpůsobení, aby omezily riziko extrémních povětrnostních jevů a změny klimatu;

36. uznává, že města jsou oblastmi, kde mají reakce z hlediska přizpůsobení klíčový význam. Ve městech totiž žije většina občanů EU. Ve městech se dopady změny klimatu ještě zostřují (např. jev nazývaný tepelný ostrov měst) a nacházejí se v nich zranitelní „receptoři“; města jsou rovněž klíčovými hospodářskými a kulturními centry;

37. upozorňuje na to, že přizpůsobení se změně klimatu by mělo být zahrnuto především do oblastí, jako je územní plánování, vzhledem k jeho roli v zaručení dlouhodobých změn krajiny a zastavěných prostor;

Uplatňování reakcí z hlediska přizpůsobení na regionální a místní úrovni

38. vítá závazek vyčlenit alespoň 20 % víceletého finančního rámce na období 2014–2020 na vyšší výdaje související se změnou klimatu a začlenit přizpůsobení do financování, politik a výzkumných programů EU, včetně strukturálních fondů, programu Horizont 2020, programu Life+ a programu rozvoje venkova;

39. uznává, že zásada subsidiarity vyžaduje, aby byly členské státy odpovědné za podporu začleňování přizpůsobení do regionálních a místních politik a postupů;

40. je si vědom toho, že míra přizpůsobení se v jednotlivých členských státech, regionech a městech bude kvůli míře ohrožení vyplývajícího ze změny klimatu, citlivosti vůči tomuto ohrožení a schopnosti přizpůsobit se mu lišit. To pak ovlivní jejich schopnost se připravit a reagovat na extrémní povětrnostní jevy a změnu klimatu;

41. podporuje vypracování „typologie přizpůsobení“ za účelem vypracování městských strategií. Zjištění společných rysů měst, například nynějšího a předpokládaného klimatického ohrožení, a socioekonomických charakteristik může usnadnit vytváření sítí hlavních typů měst s podobnými potřebami z hlediska přizpůsobení. Tyto skupiny měst by stimulovaly vypracování účinnějších strategických plánů a politik přizpůsobení, přidělování prostředků, poskytování vhodného poradenství a vytvoření výukových sítí. Konstatuje, že již existuje několik dobrovolných sdružení, jež je třeba podporovat;

42. poukazuje na to, že vzhledem k rozdílům v požadavcích a kapacitách z hlediska přizpůsobení, jako jsou různé správní postupy, různý přístup ke zdrojům a různé biofyzikální charakteristiky, které ovlivňují přípravu a uplatňování reakcí z hlediska přizpůsobení, je pojem „osvědčený postup“ zavádějící. Jelikož postupy nejsou v tomto směru zcela přenositelné, mohl by být pojem „dobrá praxe“ vhodnější;

43. považuje rozvoj přizpůsobivosti za důležitý základ pro rozvoj a uplatňování reakcí z hlediska přizpůsobení. Proto je mimořádně důležité zřídit na celostátních a nižších úrovních ústředny, které budou budovat kapacity pro přizpůsobení, poskytovat odbornou přípravu a zajišťovat výměnu informací a zkušeností mezi městy a regiony;

44. zdůrazňuje důležitost environmentální výchovy a informování o životním prostředí a zásadní úlohu místních a regionálních orgánů v tomto ohledu. Zdůrazňuje, že zejména informování o změně klimatu je nutné přizpůsobit místnímu obyvatelstvu a podmínkám a že by na tyto informační a výchovné kampaně měla být poskytována finanční podpora;

45. zastává názor, že klíčem k uplatňování reakcí z hlediska přizpůsobení na místní úrovni je financování. Je nutné vyjasnit to, kde získat velké finanční částky potřebné k dosažení pokroku v oblasti přizpůsobení se, zejména když jsou zpochybňovány zmíněné příjmy z dražeb v rámci systému EU pro obchodování s emisemi. Konkrétně je třeba zahrnout přizpůsobení do čerpání strukturálních fondů v příštím programovém období, např. EFRR, a to aniž by došlo ke snížení rozpočtu potřebných na zmírnění změny klimatu;

46. uznává význam místních a regionálních sítí při propagaci opatření v oblasti přizpůsobování a vyslovuje se pro to, aby byly tyto sítě náležitě finančně podporovány z prostředků EU. Nedoporučuje však zřídit nový orgán ani přijmout dobrovolný závazek v oblasti přizpůsobování, jak se navrhuje ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu, neboť by to způsobilo duplikace, zmátlo účastníky a mohly by se tak promarnit cenné zdroje. Současný Pakt starostů a primátorů by měl získat více prostředků a nově se zaměřit na oba aspekty politiky v oblasti klimatu, tj. na zmírnění změny klimatu i přizpůsobení se jí;

47. zdůrazňuje, že vize přizpůsobení popsána ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu musí být spíše proaktivní, než reaktivní. Při rozvoji a uplatňování reakcí z hlediska přizpůsobení je třeba se zaměřit jak na strategie snížení dlouhodobých rizik, tak na zvýšení připravenosti a schopnosti reagovat na stávající extrémní povětrnostní a klimatické jevy;

Spolupráce a spory v oblasti přizpůsobení a zmírnění

48. uznává, že přizpůsobení a zmírnění jsou zásadními aspekty integrované strategie v oblasti změny klimatu. Přizpůsobení se probíhající a v budoucnu nevyhnutelným extrémním povětrnostním jevům a změně klimatu je sice zásadní, nicméně by nemělo být považováno za náhražku jejího zmírnění. V dohodě z Cancúnu, přijaté v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu, se zdůrazňuje, že smluvní strany by měly přizpůsobení a zmírnění považovat za stejně důležitou prioritu. Rozdíl však bude v tom, jak budou prostředky rozděleny na nižších než celostátních úrovních;

49. upozorňuje na to, že jeden z klíčových aspektů zvýšení konkurenceschopnosti a kvality života v Evropě v nadcházejících desetiletích bude spočívat v podpoře komunit a ekonomik při tom, aby se staly odolnějšími vůči změně klimatu. Avšak je

nezbytné co nejrychleji zvýšit počet opatření usilujících o co nejvýraznější snížení emisí škodlivých plynů, kvůli nimž dochází ke změně klimatu;

50. konstatuje, že přizpůsobování se změně klimatu a její zmírňování sice spolu v zásadě úzce souvisí, nicméně integrovaných opatření na přizpůsobení a zmírnění je v současné době málo a v politice, praxi a výzkumu je naléhavě nutné určit a podpořit synergie. Dále je důležité, aby všechny politiky Evropské unie přispívaly k oběma těmto cílům;

51. uznává potenciální výhody vzájemně se doplňujících opatření na zmírnění i přizpůsobování. V opačném případě by totiž z konfliktních opatření na zmírnění a přizpůsobování mohly vyplynout značné nevýhody, například zajišťování klimatizace jakožto opatření na řešení vysokých teplot v budovách, jež způsobuje nárůst emisí skleníkových plynů;

52. závěrem konstatuje, že by se navrhovaný přezkum strategie v roce 2017 měl vzhledem k naléhavosti zaměřit nejen na pokrok dosažený v národních strategiích přizpůsobení a na to, zda bude v budoucnosti nutné přijmout právní předpisy, ale tento rok by měl být zároveň lhůtou k dosažení určitého počtu dílčích cílů při provádění na všech správních úrovních – eventuálně s využitím srovnávacího přehledu připravenosti na přizpůsobení – a Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu by měla provázet opatření na poradenství a podporu pro orgány na nižší než celostátní úrovni i pro členské státy při dosahování těchto dílčích cílů;

53. je toho názoru, že návrhy Komise uvedené ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu jsou v souladu se zásadou subsidiarity a zásadou proporcionality.

V Bruselu dne 8. října 2013

předseda
Výboru regionů
Ramón Luis VALCÁRCEL SISO